

ОСТАННІ НОВИНИ

18.04 Непереможеного Сова чемпіона світу відраваив у глибокій нокуту колишній бойфренд Мадридо **ES** **IN**

18.04 Це може змінити хід війни: Україна просить у США менше 20 млрд доларів для посилення ударів по РФ

18.04 Обережні рішення та корисні спостереження: Східний гороскоп на 15 — 21 червня

18.04 Євген Клопотенко одружився **ES**

09.04 Кому з пенсіонерів доплату з 1 липня виплатять?

не поновити і кому вона не передбачена взагалі

09.04 Учечері та вночі противник запустив по Україні менше 100 ракет. ППО збила не всі **ES**

08.07 **СБ-2026: результати та відслідковує мажор, розклад телетрансляцій**

«Щоб бачили ціну своїй байдужості»: німецьких військовополонених і нацистів змусили дістати з ям тіла закатованих в'язнів концтабору й поховати

12:30 — 9 травня 2023

Лариса КРУПІНА, «ФАКТИ»

Наприкінці Другої світової війни гітлерівській Німеччині катастрофічно бракувало пального для танків і літаків, і нацисти гарячково шукали вихід. У Швабських Альпах геологи знайшли достатні запаси сланців Posidonia, шідатного для переробки на синтетичне пальне. Терміново почали розробку сланцевої нафти. Так виник проєкт «Операція «Пустеля» (Unternehmen Wüste).

Це було кодовою назвою промислового комплексу з десяти заводів, які стали зводити з вересня 1944 року в німецькій землі Баден-Вюртемберг, урядже залізничної лінії Тюрбінген — Балінген — Ротвайль. Воскрізований заводни охорони нацистської партії (СС) і особисто Герман Герінг брали участь у проєкті. На будівництво дали два-чотири місяці. Крім хіміків, техніків, інженерів і будівельників, на кожному будмайданчику не вистачало ще близько 500 робітників. Вихід знайомилися швидко: на околицях тихих патріархальних містечок з тисячолітньою історією, унікальною природою та архітектурою, які надихали художників і поетів, стали швидко організовувати новенькі концтабори. А що? Одне іншому не завважжє.

«В Гестапівській тюрмі Neue Bremm жертву вибирали довільно й топили у ставку»

До одного з таких таборів масштабного пального проєкту «Операція «Пустеля» і потрапив Василь Володько з села Широка Долина Полтавської області. В Червоно армію дрібненького (160 см зросту) Василя не взяли, а евакуювати не встигли. І 17-річний хлопець разом з іншими комсомольцями став підлітково розклеювати антинацистські листівки та плакати на території окупованої з жовтня 1941 року Полтавщини. Його затримали та відправили на примусові роботи до німеччини, на вульній шахти в Сварбрюккен.

У травні 1944 року Вася утік з робочого табору. Його схопили й кинули в одну з найпогірших в'язниць Neue Bremm, в тій самій землі Сварланд. Це була «розширена польдейська тюрма» для чоловіків і жінок, де «відбували покарання» борці з нацизмом, французькі брацці, громадяни Радянського Союзу та Польщі, яких пригнали на примусові роботи, військовополонених різних країн.

— Мене помистили в «стоячий бункер» розміром 50 см x 60 см і висотою два метри, — згадував **Василь Володько**. — Ні їжі, ні води, ні повітря, ні туалету. Випорожнювалися піо себе. Багато хто пожеволив. І навіть якщо ти не помирав у «стоячому бункері», далі в тебе був шанс зробити це біля табірнього ставка-резервуара для засіння пожежі.

У червні 1943 року Василь Володька вивезли на примусові роботи до Німеччини

Улюбленою розвагою гітлерівців було годинами ганяти в'язнів навколо ставка, навісивши на них мішки з цеглою, змушуючи стрибати «по-жаб'ячому». Тих, хто падав, били шлангами або кийками та втопували чобітьми в багнюку, ламаючи хребці. Хтось з ув'язнених мав померти. Якщо всі залишалися живі, жертву обирали довільно й топили у ставку. Якщо нацисти в останній відчайдушній спробі випривав з води, його били дерев'яною жердиню до голови.

Читайте також: У росії виявили табір, де полонених українців «перевиховують» тортурами

2004 року у своїй доповіді керівник Державного центру політичної просвіти землі Саар доктор **Бурхад Йеллоннек** писав:

«78-річний українець Василь Володько, колишній бранець, котрий пережив ці трагічні події, за словами репортера, який випадково його зустрів на території табору (жертв нацизму запрошували до Німеччини на меморіальні заходи. — Авт.), не міг пригадати ні ідальні на іншому боці вулиці, ні існування жіночого табору, але коли він дійшов до Löschtisch (ставка для засіння вогню), то присів навпочіпки, скрестив руки за головою та зробив кілька стрибків вперед. За який миттєв він згадав правдиве свого мучителя...»

«Коли в концтаборі когось страчували, усіх нас виганяли з бараків дивитися на агонію повішених»

Гестапівська в'язниця Neue Bremm, де українців багато років по тому вразив своєю розповіддю німецького репортера, був другим місцем його ув'язнення після робочого табору в Сварланді. Третім став штрафний табір Францйлер-Штуртгоф, за 50 кілометрів від Старабурга. Це був єдиний на території Франції нацистський концентраційний табір, найзахідніший з таборів Трього рейху.

— У Нацвайлері стояли дві шибеніці. Коли когось страчували, всіх нас виганяли з бараків і ми мали дивитися на агонію повішених, і засвоювали урок, що з нами теж так буде, якщо щось зробимо не те, — згадував колишній в'язень.

Щоб будівництво паливних заводів для проєкту «Операція «Пустеля» і робота на них йшла швидше, у Німеччині, на землі Баден-Вюртемберг, побудували філії Нацвайлера: Шомберг, Шорцінген, Даутмерген, Цепфенханч та інші, загалом сім таборів.

— Яюсь, ми бачували майданчики, що встановлювали обладнання для виробництва ракет «Фау», — розповідав Василь Павлович журналістам. — Робота по колію у воді. Нюзи опухли. Відкривали рани. Два тижні відлежав в равірі, приреченні для непрацездатних, де практично нас не лікували, але дозволяли не працювати. Потім нова робота — добувати зоржоні сланці. Ми дробили їх, подавали термічному розкладанню і так добували пальне для танків і літаків.

Одного разу хлопець знепритомнів і його з Нацвайлера відправили працювати на кухню у філію — концтабір Шомберг. Ледь одужав — знову повернули на фабрику з виробництва пального.

Перші шість місяців концтабором Шомберг командував Йозеф С'юз на прізвисьмо Шак-Зак — через його різку уривчасту манеру говорити. В'язнів Зак-Зак називав «чумними шак-шак на здорових тілах німецького народу». І ставився до них відлюдно. Від голоду, холоду, хвороб і терору в таборі загинуло понад 300 ув'язнених, точну кількість з'ясувати сьогодні неможливо. Решта таборів «Пустеля» були антропо і зоологами. Пізніше націоналі соціалісти визнали проєкт «Операція «Пустеля» неефективним і нерентабельним. Загублені життя ув'язнених втрагати не вважалися.

З табору Шомберг у жовтні 1944 року виснаженого, хворого Василя Володька відправили в Дахау.

Це був найстаріший концтабір нацистської Німеччини, який розпочав безперервну роботу з 1933 року, і де з 200 000 в'язнів загинули 41.5 тисячі осіб. Кажуть, на виборах 1933 року майже все населення Дахау, містечка неподалік від Мюнхена, проголосувало проти Гітлера. Фюрер затамував злість і, прийшовши до влади, видав наказ побудувати поруч із містом табір смерті так, щоб жителі постійно відчували запах спалених тіл і бачили дим крематорію.

— У Дахау люди не витримували тортури, — згадував Василь Павлович. — Кидалися на дні під ступами, висипали в баракж. Це вважалося не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину занурювали у крижаний ванну, не даючи їй вилитися, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й клали поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відіравати трут. Оживє чи ні?

«У Дахау в бараку, розрахованому на 500 місць, жили 2000 осіб»

— У Дахау мене визнали непридатним до роботи, — згадував український бранець. — Відправили в карантинний блок очікувати своєї черги в крематорій. Але почалася епідемія тифу. Через два тижні вилетіли в баракж. Це вважалося не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину занурювали у крижаний ванну, не даючи їй вилитися, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й клали поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відіравати трут. Оживє чи ні?

Наприкінці війни гітлерівці, намагачись приховати сліди своїх злочинів, за три дні до визволення табору вивезли єврейських, 26 квітня 1945 року, поклали в'язнів Дахау на «Марш смерті», переміщаючи їх до табору у середині Німеччини. 7000 людей, на останньому подюжу, рухалися на південь, до озера Тегернзее. Проїйти треба було 80 кілометрів.

— Нас вели туди охороною з собаками, — розповідав Василь Павлович журналістам. - Сім тисяч скелетів, обтягнутих шкирою. Ми не їли, пили з калюж. Під час «Маршу смерті» охоронці багшатежн убивли. Багато хто впав і вже не зміг піднятися. Я теж упав. Охоронець крикнув: «Аушштейн!» («Вставай»). Він було вже опустив приклад мени на голову, але в цей момент із вертики будинку вибігли німецькі дівчатка. Зупинилися як ужалані та стали на нас дивитися. Це мене врятувало: він не став убивати при дітках. Вилетіла і тілош дали, а я втратив свідомість... Не знаю, скільки так пролежав. А 1 травня мене підбрили американські солдати.

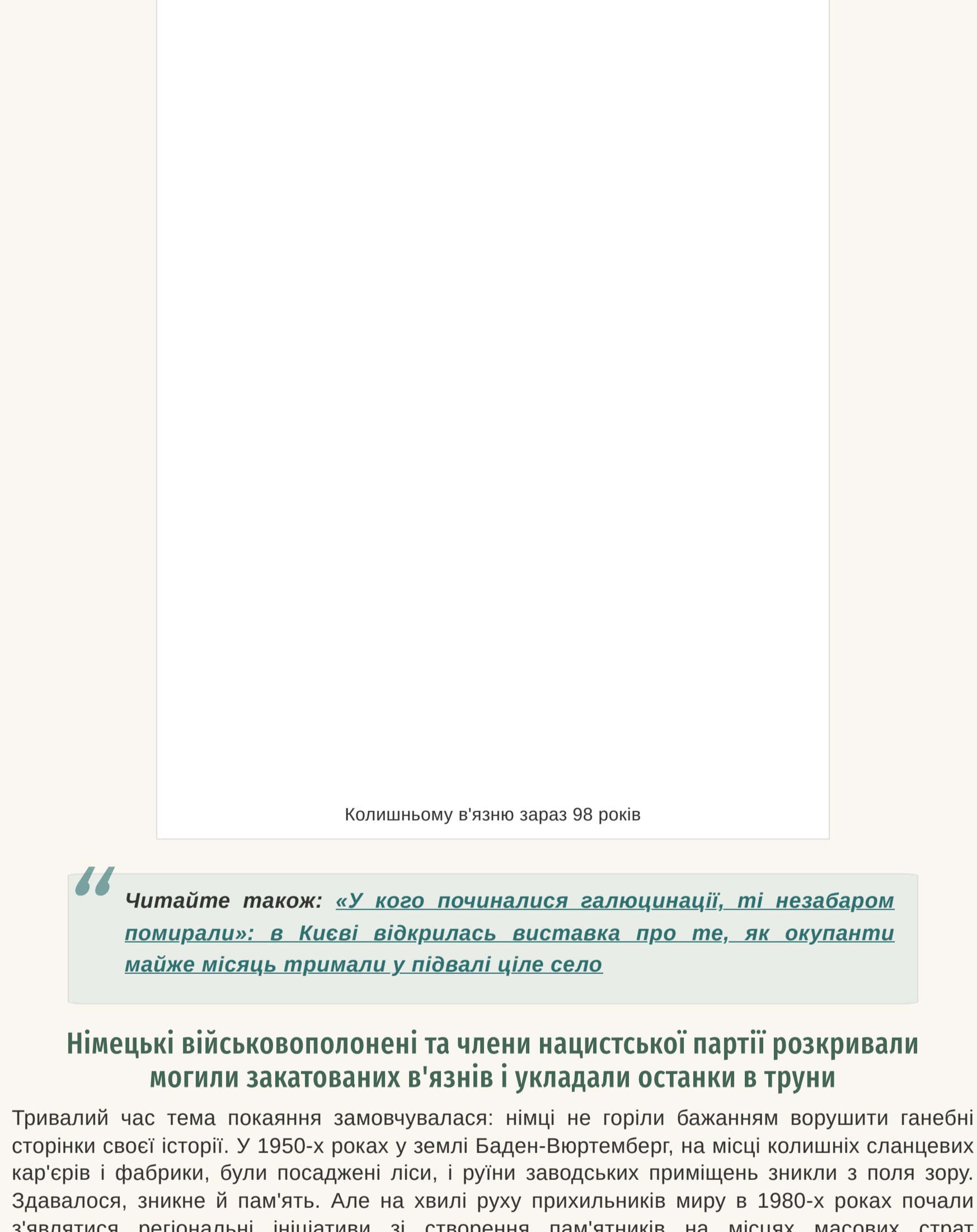
Я ме померти бовзати разів: і в Neue Bremm, і в Нацвайлер-Штуртгоф, і в таборах Кокем-Буттліх, Шомберг або Дахау... Але виваж. Коли у мене після перебуття до Радянського Союзу люди в орванжж» почали залутувати: «Я ж так виживло?», я відповів: «Сам не знаю». Але лікувався ще довог: хворе серце, ноги, кричав ночами...

Після війни Василь Павлович працював телею. Закінчив Полтавський педагогічний, а коли зрозумів, що це не його, пішов у Львівський політехнічний на спеціальність «Автоматстрали». Одружився, народилася донька. Будував дороги по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Занятувався 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, завідилом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

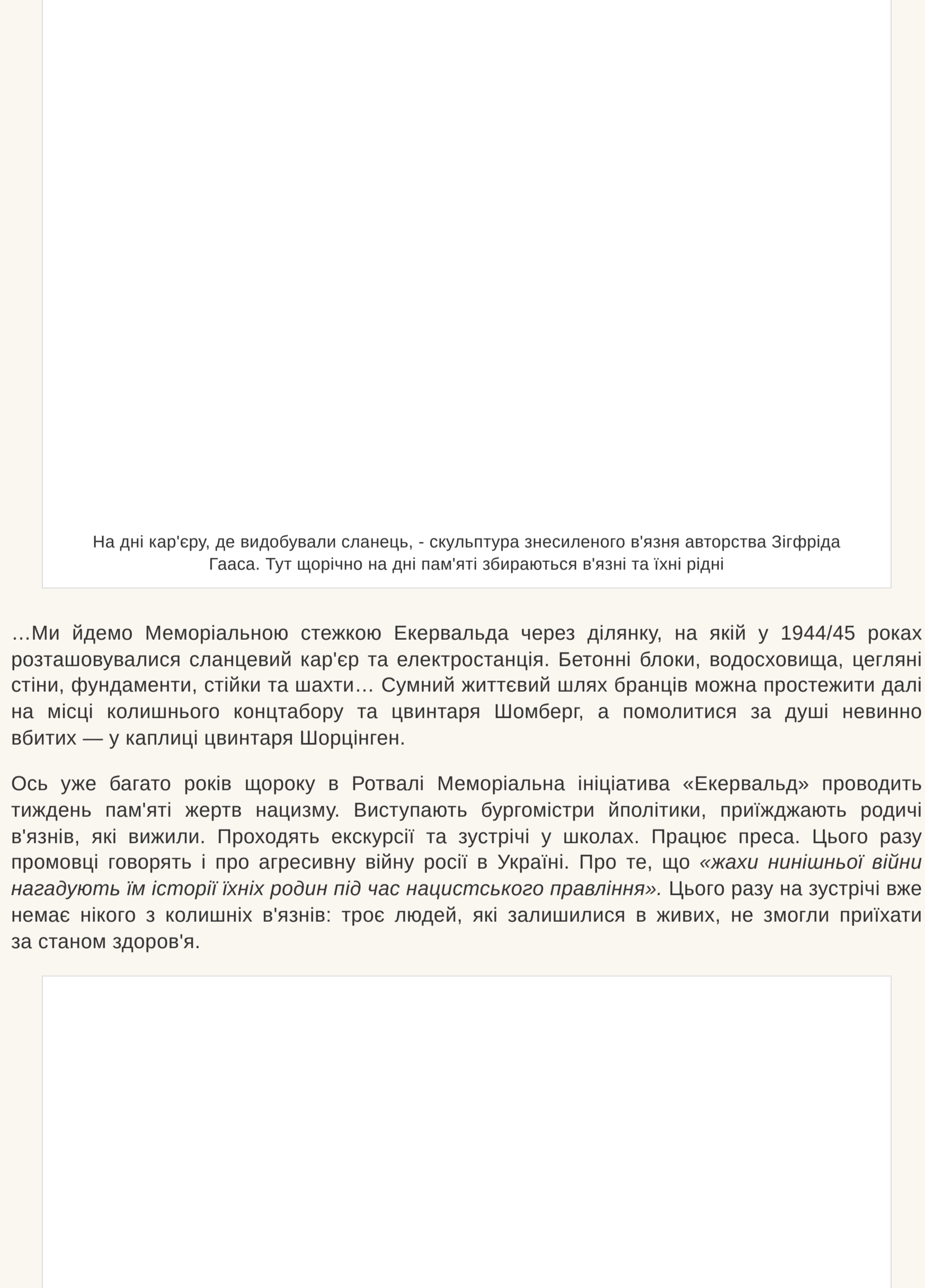
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «легендою української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, завідилом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

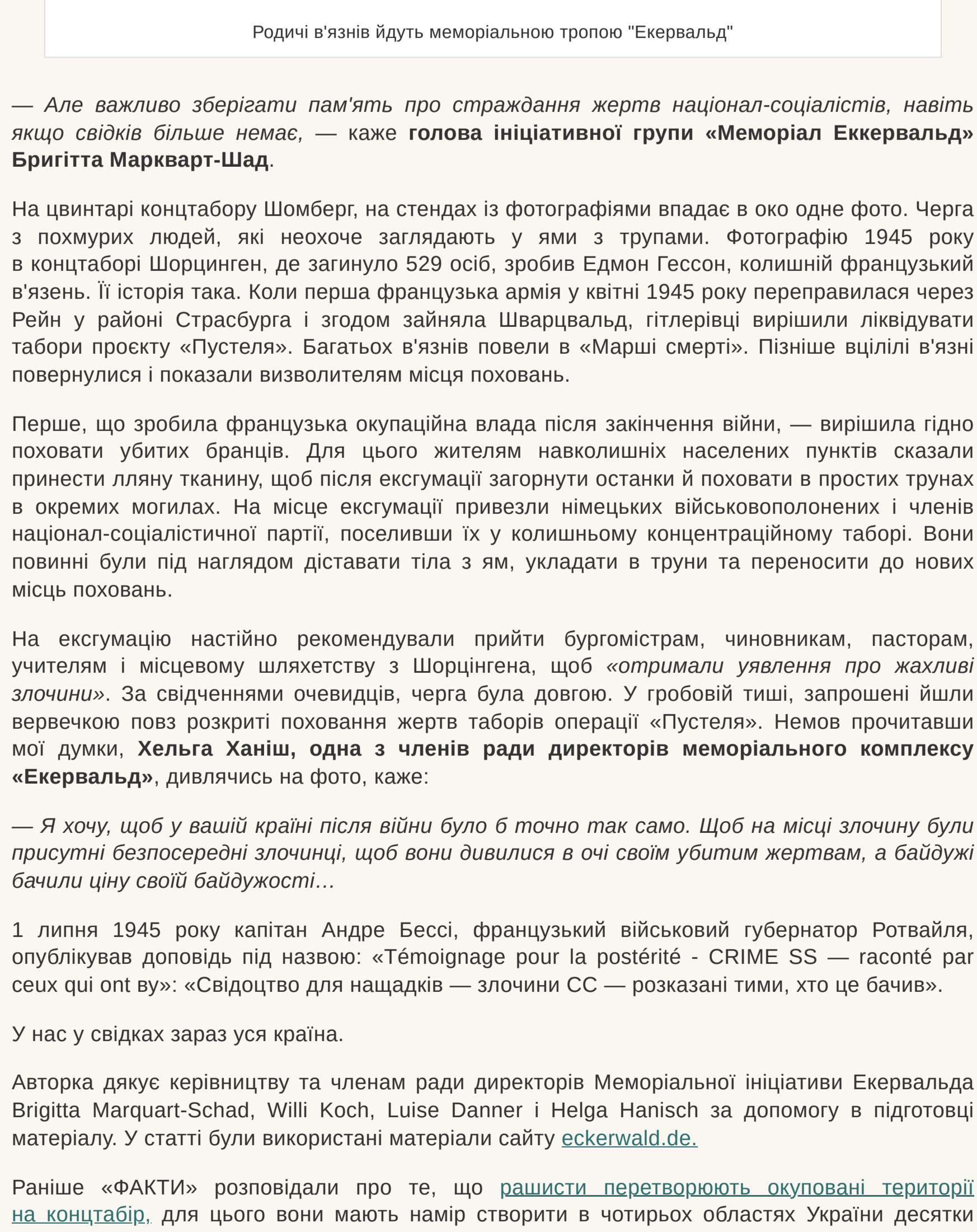
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «легендою української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, завідилом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «легендою української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, завідилом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «легендою української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, завідилом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «легендою української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, завідилом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «легендою української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, завідилом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

ПОПУЛЯРНЕ

1 Бачимо лише Грушевському стільки грошей, що той побудував шестинадцятихви́рковий будинок і уключив: вибавшя книга про українську інтелекцію початку XX століття

30 травня 2024 **12:24**

2 «Мене називають стервою»: суддя, яка працювала на ФСО, отримала 15 років ув'язнення за дачу свідчень у умовах воєнного часу

6 червня 2024 **11:50**

3 «Наше завдання — померти у вертикальному положенні й без пилверса»: 70-річний інструктор ДІАК про боротьбу з психологічним та гриками

7 червня 2024 **12:29**

4 Вбачив мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Ви Петлюра?» — і після ствердної відповіді почав стріляти: 100 років тому загинув лідер УНР

25 травня 2024 **12:28**

5 «Ми заходили на позиції, які знайшувалися в нуді»: з'як «Ті — космос» Володимир Кравчук про роки на фронті

28 травня 2024 **12:24**

7 Фабрика виробництва аеропланів

Понед 14.06.26, 20:00

6:00

+20°

вітер: 6,69 м/сек 741 мм

Погода на 30 днів від ukrometa.ua

БІЛЬШЕ У РОЗДІЛІ

Вбачив мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Ви Петлюра?» — і після ствердної відповіді почав стріляти: 100 років тому загинув лідер УНР

25 травня 2024 **12:28**

Свещенник склав реліквію в шафку з вусяками, але екскедція знала, де її шукати: в Києві презентували факсиміле Турецького Свещенника XI століття

20 травня 2024 **12:24**

Мазепя зустрілася з хорелем Швеції у селі, де сталося диво: у Києві відкрилася виставка, експонат якої має до цього приречитися

6 травня 2024 **11:53**

Пони одні дискутували, які назвати український парламент, письменники і адвокати за рубль опублікували спогади про створення Центральної Ради

25 березня 2024 **12:22**

Загинув в нерівному бою 224 воїни: в Києві показали реліквію, яка дієсно оберігає після запеклої битви

22 жовтня 2024 **12:23**

